

уярун

Гүлбүрүк 189 68

201

U-54

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ

Մ Է Ջ

— ≡ ԵՐԳ —

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գ Ր Ե Յ

Մ. Մ. ԱՅՃԵԱՆ

201

Ա-54

0.02.2019

2017

201
Ա-54

ԲԱՅԱՏՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Հետեւեալ փարզը խօսեցայ առաջին անգամ, Սեպ. 18, 1921, Կիրակի առտուն, Ֆրէզնո, Քալիֆ. Ա. Հայ երից. եկեղեցւոյ բեմէն: Երկրորդ անգամ՝ քիչ փոփոխութեամբ, Կըրկմեցի գանիկա նոյն փաղափին Պանդ. Հայ Ժողով. եկեղեցւոյ բեմէն:

Բարեկամ ընթերցողներուս ներողամիտ ուշադրութեան յանձնելէ առաջ, ըսեմ քէ, գայն ի գիր առնելու յանդգնութիւնը պիտի չունենայի քէ որ այսպէս ընելու համար մասնաւոր խնդրանք չ'ըլլար: Նաեւ, աւելցնեմ որ, երկու եկեղեցիներու ժողովուրդներուն ցոյց տուած համակրանքը եւ գնահատութեան հոգին ու փաջալերական ձեռքի սեղմումները առաջնորդեցին զիս այս փայլը առնելու:

63368-67

Յուսամ քէ, (եւ աղօթս ալ այս է)
«Մահուան շուֆի ձորին մէջ» քաղաքի քաղաքի
քիւ բարեկամներուն սրտանց խորերը քաղաքի
մնացած երկնային մեղեդիները գիշերուան
մէջ երգելու միջոց մը պիտի ըլլան տողերս:

Ձերդ
Ծառայութեան համար
Մ. Մ. ԱՅՃԵԱՆ

Ֆրէզնօ, Քալիֆ.
Յունիս 14, 1922

Յ. Գ. Մասնաւոր շնորհակալութիւններս՝
Տիկ. Գալենիկ Թիմուր էլմասեանի, որ բարե-
հանգստի ի գիր առնել ոտանաւոր բանաստեղ-
ծութիւն մը գրեթէ կիս համար:

ՁԻՍ ՍՏԵՂԾՈՂ ԱՍՏՈՒԱԾԸ Ո՞ՒՐ Է. ԱՆ ՈՐ
ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՄԷՋ ԵՐԳ ԿՈՒՏԱՅ

Երեք համարներ պիտի քաղեն, երկուքը
Հին եւ մէկը Նոր Կտակարանէն:

«Գիշերը իր երգը ինծի հետ պիտի ըլլայ»
Կերդէ Սաղմոսերգուն. (Սաղմ. 42, 8):

«Կէս գիշերին Պօղոս եւ Շիլա աղօթք կը-
նէին եւ կերգէին հոգեւոր երգեր Աստուծոյ».
(Գործք. Առ. 16, 25):

Իսկ երրորդ համարս է՝ այս գրութեան
խորհրդանիշը — «Ձիս ստեղծող Աստուածը
ո՞ւր է. Ան որ գիշերուան մէջ երգ կուտայ»:
(Յոր 35, 10):

* * *

Դարերու հարցն է եղած աս «Ո՞ւր է զիս
ստեղծող Աստուածը:» Առողջ, հարուստ, հան-
գիստ վիճակի մէջ մարդ շատ չի խորհիր Աս-
տուծոյ վրայ: Ընդհանրապէս — եթէ երբեք

խորհուրդի նիւթ ալ ընէ այդ հարցը — ան կը կարծէ թէ իր առողջութեան, հարստութեան եւ հանգստութեան մէջն է Աստուած: Թէ որ Աստուած իր հետ, իր քով չ'ըլլար, առողջ, հարուստ եւ հանգիստ չէր ըլլար:

Բայց կեանքի եւ բաղդի անիւնները կը դառնան յաւէտ: Առողջը կ'ըլլայ հիւանդ, հարուստը աղքատ, բաղդաւորը դժբաղդ: Եւ սոյն պարագաներու տակ մարդ կը հարցնէ. «Ո՞ր է զիս ստեղծող Աստուածը:» Թէ որ բարեկեցիկ վիճակն է նշան Աստուծոյ ներկայութեան՝ ուրեմն, թշուառութիւնը ըլլալու է նշան Անոր բացակայութեան:

1908 ի ամառն է: Սուլթան Համիտի կամքին հակառակ ամբողջ Թուրքիոյ համար կը հռչակուի սահմանադրական կառավարութիւն մը: Կիլիկիոյ մէջ լսուեցան մարդիկ որ ըսին. «Տեսա՞ր, 500 տարիներէ ի վեր Աստուծոյ կաշտօթեք որ աղատութիւն տայ. չի տուաւ. հիմա մե՛նք մեր ձեռքովը մեր գործը տեսանք: Վերջապէս Հա՛յն ալ լոյս տեսաւ:»

1909 ի Գարունն է: 30000 Կիլիկեցի մայրեր իրենց սրտի հատորներուն անշիրիմ դիակներուն վրայ արտասուքի գետեր կը հոսե-

ցենն...: «Ո՞ր է զիս ստեղծող Աստուածը...:»

Ազատութեան մէջ հպարտացան անոնք, Աստուծոյ ներկայութեանը պէտքը չ'զգացին անոնք ու Աստուծոյ ներկայութիւնը ուրացան:

Իսկ գիշերուան մէջ երբ պէտքը զգացին Անոր՝ չի գտան զԱյն հոն, եւ հայհոյեցին Անոր սուրբ անուանը, իբր թէ Ան ըլլար պատասխանատու մարդասպանը:

1895 — 96 ի ձմեռն է: Զէյթունի շրջակայ լեռներուն վրայ, ձիւնի մէջ, վրաններուն տակ հարիւրներով ու հազարներով Թուրքին զինւորները կը սառնին, սովածահ կ'ըլլան: «Հոս է Աստուած... տեսա՞ր... մեր թշնամւոյն թըշուառութեան մէջ է Ան. այսպէս պէտք է ըլլայ...» ըսինք:

1921 ի ամառն է: Զէյթուն ոչ եւս է...: Հիմա կը հարցնենք. «Ո՞ր է զիս ստեղծող Աստուածը, այն որ գիշերուան մէջ երգ կուտայ:» Մեր թշնամիներուն պարտութեան մէջ Աստուած տեսանք, իսկ մերինին մէջ կը հարցնենք. «Ո՞ր է Ան:»

Երբ այգիին էյֆըը 100 տալէրի գնեցիր, եւ անոր գինը կը բարձրանայ 1500 ի, մէկուկէս սէնթնոց չամիչը 15 սէնթի կը ծախուի, դրա-

մատուցներուն մէջ քրեալիքդ շատ լաւ է, դը-
րամը ճշտի պէս կը հոսի... «Աստուծոյ ինչ
պէտք ունինք. փոխանակ աղօթելու կը նստինք
չէ՞ կը դրենք:» Կամ շատ, շատ, կը խորհի մէ-
կը. «Աստուած իմ հետս ըլլալու է, ինչու որ ես
այսքան կը յաջողիմ... փա՛ռք քեզ Տէր...:»

Բայց երբ անիւը կը դառնայ, տարին եւ
պայմանները կը փոխուին, դործը կը թուլնայ,
դրամ չկայ... այն ատեն Աստուծոյ անունը կը
լսենք փողոցներուն վրայ, դահլիճներուն մէջ,
ամեն տեղ. «Ի՞նչ կ'ուզէ Աստուած ինձմէ...»,
ինչո՞ւ թող չի տար իմ օձիքս... «ո՞ր է զիս
ստեղծող Աստուածը:»

Անոնք՝ կամ լոյսի մէջ զԱստուած տեսնել
կը ձեւացնեն, եւ կամ Անոր պէտքը չեն զգար:
Դիւեր ատեն զԱն չեն տեսներ, երբ Անոր պէտ-
քը կզգան, եւ կը հարցնեն «Ո՞ր է զիս ստեղ-
ծող Աստուածը. այն որ գիշերուան մէջ երգ
կուտայ:»

Հարցմանս այլեւայլ պատասխաններ տըր-
ուած են տարբեր դարերու մէջ՝ շատ մը տար-
բեր մարդոցմէ: Այս անգամ, հետեւեալ հինգ
պատասխանները պիտի մատնանչեմ:

1. Աստուած չի կայ: Բազդը կամ բնու-

թիւնը քեզ հոս դրած է: Ապրէ՛, կուէ՛ որչա-
որ կրնաս: Կեանքը տեւական պայքար մըն է.
Եւ յաղթութիւնը կամ օրը՝ զօրաւորինն է:
Ձեռքէդ եկածը կատարէ: Եւ ամեն բան այն-
պէս կարգադրէ որ դրամ չլինես, մա՛րդ ըլլաս,
կեանքը վայելես կրթուած երկոտանի անա-
սունի մը նման՝ մինչեւ որ շունչդ փչես չոր-
քոտանիի մը նման:

Այս շարլաթաւները (չատախօս) արդի դի-
տութիւնն ալ իրենց օգնական եւ վկայ կ'ան-
ուանեն: «Տարուին միթէ չի հաստատե՞ց Յար-
մարագոյնին վերապումը» (Survival of the Fittest
կը քարոզեն անոնք: Անոնցմէ մէկն էր Նիչի՝
որ իր այս անասնական փիլիսոփայութեամբը
առաջնորդեց Գերմանիան՝ 1914 ի համաշ-
խարհային պատերազմի զահալէժներուն:

Բարերազգարար այս տեսակ յիմարներուն
թիւը երթալով կը պակսի: Ճշմարիտ գիտու-
թիւնը՝ արդի առողջ փիլիսոփայութեան մը
հետ ձեռն ի ձեռին, անաստուածութիւնը դրե-
թէ անհետացուցած են: Մարդիկ առ հասա-
րակ կընդունին թէ կայ Զօրութիւն մը, Աստ-
ուած մը, որ ստեղծեց. եւ կը հարցնեն «ո՞ր
է Աստուած:»

2. Աստուած մեզ ստեղծեց, եւ իբրեւ բընական օրինաց մէկ մասը, քողուց որ ապրինք: Մեր փրկութիւնը, օրէնքներ քննելու եւ գտնելու մէջն է: Աստուած մանրամասնութեանց մէջ չի գործեր: Ինչպէս ժամագործը կը չինէ, կը լարէ ժամացոյցը եւ կը թողու որ երթայ գործէ, այնպէս ալ Աստուած՝ չինած եւ լարած է այս զարմանալի մեքենան, ու թողուցած է որ ան գործէ, մինչեւ որ անոր զսպանակը քակուի: Աստուած հոն է, ժամացոյցը չինելու եւ լարելու մէջն է: Բայց Աստուած հոս, ժամացոյցի գործելուն եւ երկվայրկեանը ցուցադրելուն մէջ չէ կըսէ Աստուածեանը (Deist) :

Ըստ այս փիլիսոփայութեան՝ Աստուած տիեզերքը իր օրինաց մէջ հաստատելէն ղկնի, քաշուած է անկրին մը, եւ անկէ կը դիտէ տիեզերական թատրոնը իբրեւ անտարբեր, անհոգ, չեղոք եւ անշահախնդիր հանդիսական մը: Սոյն վարդապետութիւնը՝ իր գործնական արդիւնքին մէջ խիստ չի տարբերի անասունածութենէն: Հետեւաբար, հոգին տակաւին կը գոչէ. «Ո՞րք է զիս ստեղծող Աստուածը. այն որ գիշերուան մէջ երգ կուտայ:»

3. Երրորդ պատասխանը՝ համբերութեան մարմնացում, Յորին բարեկամացն է: Պատմութիւնը իր Յորերը յաւէտ ունեցած է: Անոնք հիմա ալ կապրին, եւ ապագային ալ անպակաս պիտի ըլլան կերեւայ:

Յորը առողջ, հարուստ, երջանիկ աղնուական մը, մեծ ընտանիքի հայր մըն էր: Մէկիկ մէկիկ ամեն բան կորսնցուց: Հարստութիւնը՝ կէսօրուան ամպի նման անյայտացաւ: Զաւակները՝ մահուան ճարակ դարձան: Հետեւաբար, իր ընտանեկան երջանկութիւնը, գնդակահար թռչնոյ մը երգին նման դադրեցաւ: Բայց ան տակաւին, «գիշերուան մէջ» կերգէ եւ զԱստուած, իր արարիչը կը գոհաբանէ: Հետզհետէ առողջութիւնն ալ թեւեր առաւ, ամբողջ մարմինը խոցերով ծածկուած, մոխրին վրայ նրստած, տակաւին անոր սրտին մէջ երգ մը կայ եւ զԱստուած կ'օրհնէ:

Կինը կը մօտենայ... «Յիմար մարդ, անիծէ Աստուածդ եւ չունչդ փչէ...» Որքան բաղմամբիւ են Յորի կնկան օրինակները այսօր մեր մէջ: Երբ որբը Սաղմոս կերգէ, որբեւայրին տակաւին իր Աստուածը կը փառաւորէ, անդին ծաղրող ու հայհոյիչ անհաւատը քթին տա-

կէն խնդարով կրսէ. «Յիմա՛ր... անիծէ Աստուածդ եւ մահը զըկէ...»

Քիչ վերջ Յորին բարեկամները մխիթարութեան կուզան, եւ ի՛նչ մխիթարութիւն...:

Անոնց փիլիսոփայութիւնը աս էր, Աստուած յաջողութեան մէջ է, եւ ձախողութիւն նշան է թէ Աստուած մեր հետ չէ: Եւ ամեն անգամ որ հեղեղը բերքդ կը տանի, հըրդեհը տունդ կայրէ, հիւանդութիւնը քեզ չի թողուր, մահը ընտանիքդ կայցելէ, ահաւոր Աստուածն է որ քեզ կը հալածէ մեղացդ պատճառաւ:

Յիսուսի ժամանակն ալ այս փիլիսոփայութիւնը կը տիրէր: Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս, իր աշակերտներուն հետ կը քալէր: Անոնք կոյր ծնած մարդ մը տեսան, փողոցի մէջ նըստած կը մուրար:

— «Տէր, որո՞ւնն է մեղքը, ասոր թէ իր ծնողացն որ անիկա կոյր ծնաւ», կը հարցնեն աշակերտները, եւ Յիսուս կը պատասխանէ.

— «Ոչ իր եւ ոչ ալ ծնողաց մեղքին պատճառաւ կոյր ծնած է աս մարդը:»

Հակառակ Յիսուսի իշխանական այս արտայայտութեան, տակաւին անպակաս չեն

մեր մէջն ալ Յորին բարեկամները: Յոր՝ որ կրցաւ համբերել ցաւ եւ վշտի, կորուստի եւ մահուան, չի կրցաւ հանդուրժել իր այս բարեկամներուն — իմաստութեան մարմնացումներուն — եւ կ'ըսէ. «Իմաստութիւնը ձեր հետ պիտի թաղուի:»

4. Չորրորդ պատասխանը կուտայ Համայնաստուածութեան փիլիսոփան (Pantheist) «Ո՞ր է զիս ստեղծող Աստուածը:» «Յիմա՛ր, դուն ինքդ Աստուծոյ մասն ես», կ'ըսէ ան. դուն ինքդ Աստուած ես: Ինչո՞ւ զԱնիկա քեզմէ դուրս կը փնտռես. Ան քո՛ւ մէջդ է: Ամբողջ բնութիւնը ոչ միայն Աստուծոյ կարողութեան արտայայտումն է, այլ նաեւ, ան ինքն, Աստուածն է:

Հնդկաստանի Պուտտայականներուն վարդապետութիւնը հիմնուած է այս փիլիսոփայութեան վրայ: Եւ Նիրվանան, հոգիին վերջին կայարանն ան է, ուր աս մասն Աստուծոյ կը խորասուզուի, կը ձուլուի, կը կորսուի ամբողջութեան մէջ, ինչպէս կաթիլ մը ջուր մայր ուղիէն ծոցը կը թաղուի:

Սակայն եւ այնպէս, սոյն վարդապետութիւնը՝ իր նուրբ ձեւին մէջ, մուտ գտած է ար-

դի գրականութեան ու գեղարուեստին մէջ:

Բանաստեղծը՝ երբ Մուսայի կրակովը կը բռնկի, կը մոռնայ գործածութիւնը իր դատողութեան եւ կերպէ յանկերգը թէ՛ տղուն անմեղ նայուածքին մէջ, բոյսին դարնանային թարմութեան մէջ, վարդի բուրումին մէջ, մեղուի բզբումին մէջ, մարդարտանման ցողի կաթիլներուն մէջ, մէկ խօսքով, ամբողջ բնութեան մէջ՝ ոչ միայն Աստուծոյ զարմանալիքը կը նշմարենք, այլ, զԱստուած կը տեսնենք, անոնք մասերը կը կազմեն Աստուծոյ:

Սոյն փիլիսոփայութիւնը՝ Կրօնա-Գիտական շապիկով մը, արդ կը գործէ Ամերիկայի մէջ: Քրիստոսը Սայէնս ըսուած աղանդը, որ ոչ Քրիստոնէական եւ ոչ ալ Գիտական, Համայնաստուածութեան փիլիսոփայութեան կրօնական ձագուկներէն մին է: Ան կուսուցանէ. «Աստուած ամեն բան է. ամեն բան Աստուած է: Աստուած բարի է, ուրեմն, ամեն բան բարի է: Հեռեւաբար, չարը կամ ոչ-բարին գոյութիւն չունի: Հիւանդութիւն, ցաւ չար են, անոնք ալ գոյութիւն չ'ունին. մահն ալ գոյութիւն չ'ունի: Ասոնց ամենքը սխալմունք են (Error):» Եւ անոր մարդարէութիւն, Միսիս

Պէյքըր էտի, եկաւ որ աշխարհ փրկէ այս միակ չարիքէն:

Սոյն փիլիսոփայութիւնը այնչափ կը մը-խիթարէ մարդկութեան հոգին, որչափ կտոր մը չորցած կաշի կը յազեցնէ կաթնկեր մանուկը: Եւ ան տակաւին կը գոչէ. «Ո՛ր է զիս ստեղծող Աստուածը, այն որ գիշերուան մէջ երգ կուտայ:»

5. Հինգերորդը՝ Քրիստոնէութեան տը-ուած պատասխաններէն մէկն է:

«Ո՛ր է զիս ստեղծող Աստուածը, այն որ գիշերուան մէջ երգ կուտայ:» Երբ Քրիստոնեան կ'ընէ այս հարցումը, ան կ'ընդունի կամ կ'ենթադրէ թէ կայ:

Ա. Գիշեր մը իր կեանքին մէջ: Թէ ցաւ եւ վիշտը, չքաւորութիւնն ու թշուառութիւնը, լոկ երեւակայական մութ պատկերներ չեն: Այս բացարձակապէս հակառակ է Քրիստոսը Սայէնսի: Այո՛, Քրիստոնեային ուղին յաճախ կերկարի «մահուան շուքի ձորին մէջ»: Յաւը, մահը իրական են:

Կը պատմուի թէ օր մը՝ Քրիստոսը Սայէնսի ժողովատեղին, մէկը կը հարցնէ տղու մը. «Ո՛ր է հայրդ:» Տղան կը պատասխանէ.

«Հայրս հիւանդ է:» Զէ՛ տղաս, այդպէս ըսելու չես, այլ ըսելու ես թէ «Հայրս ինքզինքը հիւանդ ըլլալ կերեւակայէ:» Յաջորդ շարժումն, նոյն մարդը նորէն կը հանդիպի եւ միեւնոյն հարցումը կընէ — «Հայրդ ո՞ր է այսօր:» Տղան Քրիսչըն Սայէմսի բարրառով կը պատասխանէ. «Հայրս ինքզինքը մեռած կերեւակայէ:»

«Մահը, հիւանդութիւնը ոչ-իրական սըլիալմունքներ են», քարոզող կիինն՝ ինքն ալ մեռաւ, թաղուեցաւ եւ թաղուած ալ մնաց:

Զէ՛, չէ՛, ցաւ եւ թշուառութիւն, կեանքի չափ իրական են:

Բ. Կընդումի թէ զինք ստեղծող Աստուած մը կայ: Քրիստոնեան անաստուած չի կրնար ըլլալ: Իր թշուառութեանց մէջ եւ անդին կը հաւատայ թէ կայ Աստուած մը:

Գ. Կընդումի թէ Աստուած իր ստեղծագործութենէն, բնութենէն անջատ եւ վեր, նոյն ատեն անոր մէջ գործող է: Քրիստոնեան Համայնաստուածութեան փիլիսոփայ չի կրնար ըլլալ:

Դ. Կընդումի թէ Ան իր Աստուածն է եւ գիշերուան մէջ երգ կուտայ: Ան՝ անշահախն-

դիր, չեզոք հանդիսական մը չէ՛ իր թշուառութեանց առջեւ: Սակայն, ինչպէս Սբ. Օգոստինոս կ'ըսէ. «Իմ հոգիս, ո՞վ Աստուած, քեզի համար ստեղծուած է, եւ առանց քեզի հանդիստ չ'ունի», նոյնպէս ամեն դարու հաւատացեալին հոգւոյն հառաչանքն է եղած աս, ու կը գոչէ ան անդադար. «Ո՞ր է զիս ստեղծող Աստուածը, այն որ գիշերուան մէջ երգ կուտայ:»

Այս հարցման մէջն է պատասխանը: Զիս ստեղծող Աստուածը որ գիշերուան մէջ երգ կուտայ, երգին մէջն է Ան:

Յաճախ դժուար է արտասուքը սրբել, սակայն աւելի դժուար է արտասուքին մէջ ծիածան մը դնել: Ամպը փարատել խիստ դժուար է, բայց եւ այնպէս, սոսկում պատճառող մութ ամպը փառաւորել, ոսկի ու արծաթեայ գոյներով, աւելի դժուար է:

Գրիգոր Լուսաւորիչը՝ Տրդատի գուրէն ազատելու համար, պէտք է ունենալ անոր բանակէն աւելի զօրաւոր բանակ մը: Բայց երկնային եւ Աստուածային ներկայութիւնն ու զօրութիւնն է միայն, որ կրնայ տալ անոր գիշերուան մէջ երգ գործող այդպէս, անոր բան-

տարկութեամբ՝ ծնունդ կուտայ Քրիստոնեայ աղբի մը, որ 17 դարերէ ի վեր Մերձաւոր Արեւելքի մթութեան մէջ փայլած է, ու տակաւն պիտի փայլի ալ:

Սանդուխտ կոյսին պատմութիւնը ծանօթ է ձեզի: Իր հօր, Սանադրուկին, բազում կենդանի զօրեղ բազումներու գործն էր՝ անմեղ, սուբր կոյսը, անգութ որդեսպանին ձեռքէն ազատել: Բայց երկնային ձեռաց գործն էր՝ հաւաքել կոյսի մը արտասուքը, թափել դնդակներ, ու դնդակահար տապալել հօր արքան: Կամ առնել՝ անոր անմեղ նայուածքէն թռած լոյսի շողերը, ու անոնցմէ կերտել, սրել թուր մը որ՝ թագաւորին սիրտը խոցէ եւ ստիպէ զանիկա որ բացադանէ: «Այո՛, յաղթեցի՛ր, ո՛վ Հրէից ԱՍՏՈՒԱԾԸ»:»

Ճօն Պընեան մը բանտարկել դիւրին է Անգլիոյ թագաւորին համար: Վեց երկայն տարիներ թաղել բանտի մէջ խեղճ աւետարանիչ մը, մէկ խօսքով կը կատարուի: Եւ Անգլիոյ արքունական հրամանէն աւելի բարձր իշխանութիւն մը միայն կրնայ արձակել Աստուծոյ մարդը բանտէն: Սակայն եւ այնպէս, Աստուածային իմաստութեան եւ զօրութեան գործն է՝

երգ տալ դիւերուան մէջ, եւ միլիոններով մարդիկ յաւիտենական լոյսի առաջնորդել, այդ դիւերուան երգի միջոցաւ — երգն զոր հաւաքուած կը գտնենք այսօր «Քրիստոնէական ձամբորդութիւն», հատորին մէջ: Հոն էր Աստուած եւ Պընեանի դիւերուան թշուառութեանց մէջ հատորներ կը պատրաստէր:

Ի՞նչ հարկ օրինակները բազմապատկել: Քրիստոնէական պատմութիւնը լեւի-լեցուն է օրինակներով թէ՛ Աստուած դիւերուան մէջ երգ կուտայ:

Հարիւրներով ու հազարներով Հայ Քրիստոնեայ մարտիրոսներուն վկայութիւնը ա՛յս է: Ի՞նչ անդուգական, Աստուածային դիւցազնութիւն ծաղիկն ճամբուն վրայ երգել... Դժոխսային, գաղանային բիրտ ոյժ մը կարող է ձերբակալել անմեղ Սանդուխտ մը, եւ խաչը հանել զայն: Բայց, Աստուած միայն կարող է դնել երգ մը այդ մթութեան մէջ, որով կոյսը կ'երգէ. «Հայր կը ներեմ քեզի:» Եւ ո՛վ դժոխքի վարդապետը, մի՛ ըսեր ինձ, գեհենի յաղթական շեշտով մը, թէ իրաւունքը զօրաւորին է, թէ խաչը եւ դերեղմանը վերջացուց անմեղ Հայ կոյսին կեանքն ու գործունէութեան:

Թիւնը: Չէ՛, չէ՛, անկարելի է: Աստուած հոն է, գիշերուան երգին մէջ: Ան հո՛ւս է, անոր համար դուն կրնաս երգել խաւարին մէջ, ո՛վ հաւատացեալ: Եւ քու անմեղ երկնային նայուածքներդ՝ Ա՛ն կը փոխէ կայծերու, եւ կը շանթահարէ ճշմարտութեան, իրաւունքի, արդարութեան եւ Աստուծոյ թշնամիները:

Ահա, այս էր որ պատահեցաւ, այն կէս գիշերին երբ Պօղոս եւ Շիղա, բանտին մէջ կերդէին եւ զԱստուած կը գոհաբանէին: Ի՞նչ զարմանալի, աննման, տարօրինակ տեսարան, քանի մը ժամ առաջ «բռնութեամբ անոնց հանդերձները հանեցին... եւ անոնց շատ վէրքեր տալէն ետեւ բանտը դրին... եւ բանտապահը... զանոնք ներսի բանտը դրաւ. ու ոտքերնին կոճղի մէջ ամուրցուց:» Եւ այս պարզապէս երեւոյն տակ՝ «կէս գիշերին Պօղոս եւ Շիղա աղօթք կընէին, եւ Աստուծոյ՝ հոգեւոր երգեր կ'երգէին, ու բանտարկեալներն ալ մրտիկ կ'ընէին:»

Այս երկնային հանգամաքն է եղած Քրիստոնէութեան յաղթող, վերածնող զօրութիւն:

*Revised Version այսպէս կը թարգմանէ:

սը: Երբ Քրիստոնէութեան հիմն ու առաջնորդը խաչեցին, խորհեցան անոր թշնամիները թէ վերջապէս գոցեցին յանդիմանող շրթունքները: Բայց, ապուշները չի գիտցան թէ իրենց դաւաճանութեան, մարդասպանութեան ու անարդարութեան բնոյթին գերեզմանն է որ կը բանան խաչափայտի միջոցաւ: Եւ Ա՛ն, Նազովրեցին, յաղթեց իր թշնամիներուն:

«Ո՛ր է զիս ստեղծող Աստուածը, որ գիշերուան մէջ երգ կուտայ», կը հարցնես արդ, ո՛վ սգաւոր, թշուառ հաւատացեալ հոգի: Հո՛ւս է Ան. գիշերուան մէջ երգ տալուն մէ՛ջն է Ան: Եւ այս է որ կը փոխէ քու թշնամիներդ իսկ. եւ անոնք՝ ստիպուած կ'ըսեն. «Այո՛, այս մարդուն կենացը մէջ կայ բա՛ն մը, որ իմ մէջս կը պակսի...»

Պօղոս եւ Շիղայի բանտապահը՝ այդ գիշեր, իր ամբողջ ընտանիքով զԱստուած գլուխ առ, որովհետեւ Ան հո՛ւս էր, անոնց գիշերուան երգին մէջն էր: Անոնք կրնային երգել, որովհետեւ, Աստուած անոնց արտասուքին մէջ ծխածան մըն էր զետեղած. ու անոնց մութ ամպերը, երկնային Արեգակի՛ն ճառագայթներովը փառաւորուած էին:

Երբ լեռներուն գագաթները կ'հրդեհին,
Արշալոյսին հայումովը, համօրէն,
Ու մոգական, հուր մատերը արելին
Ծաղիկները պաշտամունքի կը կանչեն.
Առաւօտեան ժամերգութեան մէջ լըռին,
Իմ շրթներս ալ կ'երգեն փառքը Արարչին:

Երբ դէպի գործ ֆայլերս կ'ուղղեմ անցկուն,
Դէպի խանութ, գրասենեակ կամ այգի,
Առողջութեան արինովը աւուցուն,
Քայլերս առողջ, հոգիս անվախ, կորովի,
Յայնժամ սիրտս ալ կ'երգէ զուարթ, մեղմօրէն,
Թռչնոց հետ որ վարդերուն կը սիրերգեն:

Եւ կէս օրին՝ աշխատութեան տենդին մէջ,
Երբ դրամի տրցակները կը դիգուին
Աչքիս առջեւ, բլրակներու պէս անվերջ,
Յաջողութեան գինովը իմ հոգին
Կ'երգէ յայնժամ, կ'երգէ երգը իրերուն
Կէս օրուն մէջ կեանքիս յաջող օրերուն:

Իսկ իրիկուան՝ երբ կը դառնամ դէպի տուն,
Եւ կ'ողջունեմ սիրելիներս մի առ մի,
Մթնոլորտին մէջ այդ սիրով քաքախուն,
Հոգւոյս վրայ երախտիքն կը ծալալի.
Յայնժամ շրթներս կ'երգեն երգը գոհութեան

Կեանքիս անդորր իրիկուան մէջ դիւքական:
ԲԱՅՑ, վերջապէս գիշերն երկայն, տրտմազ-
գեաց

Կուգայ անյոյս, կուգայ անասող, անլուսին,
Ու կը ծրարէ խաւարին մէջ քանձրամած՝
Ամբողջ օրը այդ դայլալով իմ հոգին.

Յայնժամ լոկ ԴՈՒՆ շրթներուս երգ կրնաս
տալ,

Ձի այդ երգին մէջն ես արդէն, լուսափայլ:

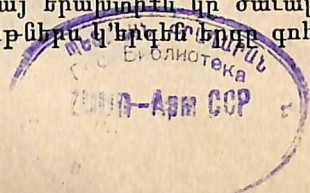
Ազգս ալ կեանքի գիշերուն մէջ է համակ,
Անտառի մը խորքը անել, միգամած,
Ու իր սիրտը վանդակ մ'է լուռ, աննուագ,
Բոլոր քուչունք կարծես քոներ են անդարձ.
Արդ, Հայր, խնդրեմ, գիշերուն մէջ վիշ-
տերու,

Դուն վարժեցուր իր շրթները երգելու:

ԳԱԼԵՆԻԿ ԹԻՄՈՒՐ ԷԼՄԱՍԵԱՆ

Յունիս 22, 1922,

Ֆրէզնօ, Քալիֆ.

Address —Rev. M. M. Aijian

2935 Tulare Ave.,

Fresno, Calif., U. S. A.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0157802

2057